

การนำเสนอภาพความเป็นแม่ในหนังสือเด็ก ในประเทศไทย

เกศราพร ทองพุ่มพุกษา¹

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งเน้นที่จะอธิบายถึงการนำเสนอภาพความเป็นแม่ในหนังสือเด็กในประเทศไทย เพื่อชี้ให้เห็นว่า หนังสือเด็กเหล่านี้เป็นการถ่ายทอดภาพความเป็นจริงในสังคมหรือเป็นเพียงการประกอบสร้างภาพที่สังคมคาดหวังต่อความเป็นแม่ โดยศึกษาหนังสือเด็กจำนวน 12 เล่ม ทั้งที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและหนังสือที่วางจำหน่ายทั่วไป และได้จำแนกหนังสือเป็น 2 กลุ่มคือหนังสือสำหรับเด็กชายและเด็กหญิง ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครมีทั้งที่เป็นคนและสัตว์ โดยสัตว์ที่นำเสนอในฐานะเพศชายจะแข็งแกร่งกว่าเพศหญิงอย่างชัดเจน ขณะที่แม่มีบทบาทหน้าที่หลักในการดูแลและเลี้ยงดูพุ่มพุกกุ ทั้งนี้แม่ปรากฏตัวในฉากที่เป็นบ้านเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกิจกรรมของแม่จึงเกี่ยวข้องกับงานบ้านและการดูแลสมาชิกในบ้าน อีกทั้งการแสดงออกทางอารมณ์และคุณลักษณะโดยรวมของแม่สอดคล้องกับคุณลักษณะของความเป็นผู้หญิงอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ภาพตัวแทนความเป็นแม่ที่ปรากฏในหนังสือเด็กเหล่านี้เป็นเพียงการประกอบสร้างภาพความเป็นแม่ไปตามที่สังคมคาดหวัง และสะท้อนให้เห็นถึงการกดขี่ทางเพศที่ยังคงดำรงอยู่

Abstract

This article aims to explain the portrayal of motherhood in children's book in Thailand, revealing whether these children's books either

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำกลุ่มวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

reflect or construct social reality toward motherhood. Twelve children's books both award winning book from Office of the Basic Education Commission and any other children's books selling at bookstore have been selected for this study. All these children's books have been categorized into two groups which are books for boys and books for girls. The results show that characters are both humans and animals. Animal characters which are presented as male are definitely stronger than female. Moreover, mothers' main role is to take care and to nurture children. Regarding settings, mothers are mostly presented in a domestic scene; therefore, their activities relate to domestic chore and taking care of all members in the household. Furthermore, emotional expressions and characteristics of mothers conform with femininity traits. In sum, the representation of motherhood presented in these children's books is the construction of motherhood according to social expectations and reflects gender oppression that still retains in the society.

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน การประกอบสร้าง ความเป็นแม่ หนังสือเด็ก

บทนำ

หนังสือเด็กนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการขัดเกลาทางสังคม พัฒนาการของเด็ก รวมถึงการเสริมสร้างจินตนาการในด้านต่างๆ แก่เด็ก ทั้งนี้ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเด็กมักจะตราตรึงอยู่ในความทรงจำของเด็กเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเนื้อหานั้นๆ ถูกนำเสนอหรือผ่านการเล่าเรื่อง โดยผู้ปกครอง ขณะเดียวกัน ความทรงจำที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาที่ถ่ายทอดในหนังสือ เช่นนี้สามารถที่จะกลายเป็นประสบการณ์และกรอบในการมองโลกในด้านต่างๆ ให้แก่เด็ก และทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะเกิดภาพเหมารวมต่อเรื่องต่างๆ อย่างสอดคล้องกับความทรงจำและประสบการณ์ที่ได้รับจากเนื้อหาในหนังสือ โดย